

Korte boekbespreking

Handboek van de Reformatie

M.J.A. Zwikstra-de Weger

Er zijn mensen die kerkgeschiedenis maar saai en onbelangrijk vinden. Er zijn er ook die er zelfs hun hobby van maken. Zo iemand is Huib Noordzij. Hij heeft met zijn HANDBOEK VAN DE REFORMATIE een uniek boek geschreven over de kerkhervorming zoals die in de 16^e eeuw in ons land plaatsvond.

De schrijver is geen theoloog en/of kerkhistoricus van professie. En al is de Reformatie voor hem, zoals je dan zegt, een faliekant uit de hand gelopen liefhebberij, het produceren van een lijvig handboek mag toch wel een unieke prestatie genoemd worden! Verder is het boek uniek omdat, hoewel er wel veel studies over deelonderwerpen en onderzoeksresultaten verschenen zijn, zo'n totaaloverzicht van de Reformatie nog niet bestond.

Nieuwe onderzoeksresultaten moet de lezer niet verwachten, zo is in de Inleiding te lezen. Het boek 'is een samenvattende presentatie van kerkhistorisch onderzoek dat door anderen in de loop van de tijd is verricht.' Het bevat dan ook een indrukwekkende literatuurlijst.

Het handboek bestaat uit twee onderdelen: een chronologisch overzicht van het verloop van de Reformatie in de Nederlanden en een thematisch deel. In het eerste deel komen o.a. de eerste synodes aan de orde, en het ontstaan van de kerkorde en de belijdenis; per provincie wordt de kerkelijke situatie beschreven. Het tweede deel geeft diverse thema's: er wordt bijvoorbeeld aandacht gegeven aan de dopersen en hun invloed, maar ook worden onderwerpen als de kerkenraad, de kerkelijke tucht en de kerkdienst behandeld. De beschreven periode loopt tot het jaar 1600, omdat 'rond die tijd de kerkreformatie over het algemeen geconsolideerd was'. Maar erg strak trekt de schrijver die grens nu ook weer niet, want voor de beschrijvingen van sommige provincies bijvoorbeeld moest die wel overschreden worden.

Dat het kerkelijk leven zoals wij dat kennen, stamt uit de Reformatietijd, is natuurlijk bekend. Maar dit boek drukt je wel met de neus op die feiten. Hoe moeizaam kwam dat kerkelijk leven op gang. Er moest heel wat hervormd worden. En, wat we ons nu niet meer kunnen voorstellen, de overheid had flink wat in de melk te brokkelen.

Vanzelfsprekend geeft een handboek als dit veel feitenmateriaal. Dat wil niet zeggen dat het daardoor onplezierig leest. Noordzij is een goed verteller, en hij weeft menig smeug voorval tussen alle feiten door. Dat maakt het boek levendig en boeiend. Wat een misstanden waren er in die begintijd! Om zomaar eens wat te citeren: 'Dat de lat voor predikanten in Utrecht lager lag dan in Holland, mag duidelijk zijn uit het voorbeeld van Erasmus Backer uit Breukelen. In Holland stond hij bekend als dronkaard, die 's avonds in zijn huis doopte en huwelijken sloot. Hij weigerde de Nederlandse Geloofsbelijdenis te ondertekenen en had beweerd niet alles te kunnen geloven wat de apostelen hadden geschreven. Nochtans oordeelden de Utrechtse predikanten die hem in 1590 examineerden en in 1593 visiteerden, dat hij "gesont in de lere was" en "bequaem om een gemeente te leeren"' (p. 175).

'En wat te denken van de excuses die gemeenteleden maakten voor hun zondig gedrag. ... In Delft werd een diaken van het avondmaal afgehouden vanwege zijn overmatig alcoholgebruik. Maar deze broeder bleek ook een "goede" reden daarvoor te hebben. Als diaken kwam je immers geregeld in aanraking met de onderkant van de samenleving. Daarvoor was het volgens hem nodig om je aan je doelgroep aan te passen en dus te drinken of te leren drinken' (p. 319).

Behalve dergelijke 'onbekende' personen worden bekende kerkhistorische figuren vanzelfsprekend ook voor het voetlicht gehaald (zie het uitvoerige persoonsregister). Met naam en toenaam wordt een aantal dissidenten, en rekkelijken en preciezen in twee gelijknamige hoofdstukken uitvoerig besproken. En namen als De Brès, Datheen en A Lasko kom je door heel het boek heen tegen. Evenals natuurlijk de grote reformatoren en niet te vergeten prins Willem van Oranje. Door hun werk heeft de Here zijn kerk gezegend. Wonderlijk toch dat Hij gebruik maakt van zondige, zwakke mensen om zijn kerk in stand te houden! Daarom mogen wij hen eren en tegelijk Hem daarvoor danken. Kerkgeschiedenis saai? Dit boek is bewijs van het tegendeel.

N.a.v.: Huib Noordzij, HANDBOEK VAN DE REFORMATIE. DE NEDERLANDSE KERKHERVORMING IN DE ZESTIENDE EEUW, uitg. Kok, Kampen 2003. 512 pag. ISBN 90 435 0658 3. Prijs €44,90.